

Pregled

- Elementi krivičnog djela
 - Praksa Evropskog suda za ljudska prava i neki izazovi dokazivanja
 - Zloupotreba položaja bespomoćnosti
 - Suptilna sredstva prinude: sloboda kretanja
 - Pristanak žrtve

Trgovina ljudima

Trgovina ljudima znači vrbovanje, prijevoz, premještaj, skrivanje ili primanje osoba, uz primjenu prijetnje ili sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlaštenja ili položaja bespomoćnosti ili nuđenje ili primanje novca ili druge koristi radi dobijanja pristanka osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom u svrhu iskorištavanja. Iskorištavanje, u najmanju ruku, podrazumijeva iskorištavanje prostitucijom drugih osoba ili druge oblike seksualnog iskorištavanja, prisilni rad ili pružanje usluga, ropstvo ili postupke slične ropstvu, služenje ili odstranjivanje ljudskih organa;

b Pristanak žrtve „trgovine ljudima“ na namjeravano iskorištavanje, kao što je navedeno u alineji (a) ovog člana, nema značaja ni u jednom slučaju kada su upotrijebljena sredstva iz alineje (a);

c Vrbovanje, prijevoz, premještaj, skrivanje ili primanje djece radi iskorištavanja smatraju se „trgovinom ljudima“ čak i ako ne uključuju sredstva prisile navedena u alineji (a) ovog člana;

d „Dijete“ znači svaka osoba koja nije navršila 18 godina;

e „Žrtva“ znači svaka fizička osoba koja je primorana na trgovinu ljudima, kao što je navedeno u ovom članu“.

Konvencija Vijeća Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, čl. 4. Protokol UN-a o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno žena i djece, čl. 3.

Elementi koji čine biće krivičnog djela trgovine ljudima

**Radnje
izvršenja**

- Šta je izvršeno

Sredstva

- Način izvršenja

Svrha

- Zašto je izvršeno

Elementi koji čine biće djela trgovine djecom

Radnje izvršenja

- Šta je izvršeno

Svrha

- Zašto je izvršeno

RADNJE IZVRŠENJA

Vrbovanje

- Lično, usmeno, putem agencije, preko novina, interneta ...

Prijevoz/ premještaj

- Unutar zemlje, preko državne granice više zemalja, legalno i nelegalno.

Skrivanje

- Držanje osobe na određenoj lokaciji u toku procesa trgovine tom osobom

Primanje osobe

- Primanje od osobe njenog rada ili usluga

SREDSTVA IZVRŠENJA

Prijetnja ili
primjena sile ili
ili drugih oblika
prinude

- Primjena sile i prijetnja primjene sile
- Nenasilna ili psihološka primjena sile ili prijetnje

Otmica

- Kidnapovanje

Obmana,
prevara

- Npr. u vezi sa vrstom posla, uvjetima rada, platom, životnim uvjetima, brak kao izgovor

SREDSTVA IZVRŠENJA

**Zloupotreba
ovlaštenja ili
položaja
bеспomoćnosti**

- Svaka situacija u kojoj osoba nema stvarnu i prihvatljivu alternativu prepuštanju zloupotrebi

**Davanje novca
ili drugih
koristi osobi
koja ima
kontrolu nad
žrtvom**

- Kupovina i prodaja ljudi

SREDSTVA: suptilna sredstva prinude

Trgovci ljudima često koriste razne mjere da bi ostvarili kontrolu nad žrtvom. Čak i ako ne postoji očito nasilje, čak i ako žrtve nisu zaključane u prostoriji, one ipak mogu biti pod uticajem i kontrolom trgovca ljudima.

Zloupotreba položaja bespomoćnosti

UNODC predlaže test iz dva dijela da bi se utvrdilo:

(1) postojanje bespomoćnosti

(2) zloupotreba bespomoćnosti od strane trgovca ljudima.

Svaki vid bespomoćnosti: fizička, psihološka, emocionalna, porodična, socijalna ili ekonomska.

Oblici bespomoćnosti u domaćoj sudskoj praksi u predmetima trgovine ljudima

Nepostojanje statusa imigranta	Trudnoća
Ekonomske nevolje	Ovisnost o drogama i alkoholu
Druge teške životne okolnosti (marginalni društveni status)	Nepoznavanje jezika ili kulture
Problematičan porodični historijat	Fizičke ili mentalne poteškoće
Rod	Neobrazovanost ili nizak stepen obrazovanosti

Zloupotreba položaja bespomoćnosti

Prilikom utvrđivanja da li je postojao prisilni rad, Evropski sud za ljudska prava je primijetio način na koji je počinitelj iskoristio okolnosti položaja bespomoćnosti osobe i ustanovio prijetnju kažnjavanjem

Siliadin protiv Francuske (apelacija br. 73316/01), Evropski sud za ljudska prava, 26.7.2005.

„Sud primjećuje da iako u ovom predmetu apelantici nisu upućene prijetnje „da će biti kažnjena”, činjenica je da se nalazila u jednakoj situaciju u smislu uočene težine prijetnje.

Ona je bila adolescentica u stranoj zemlji, nezakonito prisutna na teritoriji Francuske i u strahu da će je policija lišiti slobode. Gospodin i gospođa B. su uistinu poticali njen strah i naveli je da vjeruje da će njen status biti regulisan.” stav 118.

Suptilna sredstva prinude: sloboda kretanja?

Siliadin protiv Francuske (apelacija br. 73316/01), Evropski sud za ljudska prava, 26.7.2005. „Žrtvi, koja se bojala da će je policija uhapsiti, nije ni u jednom slučaju bilo dozvoljeno da napusti kuću, osim kada bi vodila djecu u školu ili na određene aktivnosti. Stoga, ona nije uživala slobodu kretanja i nije imala slobodnog vremena”. Stav 127.

Chowdury i ostali protiv Grčke, apelacija br. 21884/15), 30.3. 2017. „Ograničavanje slobode kretanja nije uvjet sine qua non da bi kvalificirao situaciju prisilnog rada ili trgovine ljudima. Ovaj vid ograničavanja se odnosi na određene aspekte života žrtve u situaciji koja je u suprotnosti sa čl. 4. posebno u situaciji služenja”. Stav 123.

Svrha: namjera iskorištavanja

Iskorištavanje
prostitucijom drugih
osoba, drugi oblici
seksualnog
iskorištavanja

- Razni oblici seksualnog iskorištavanja djece i odraslih osoba

Prisilni rad ili usluge

- Svaki rad ili usluga obavljena pod prijetnjom kažnjavanja i koja nije dobrovoljno obavljena, MOR, Konvencija 29

Služenje

- Poseban, teži oblik prisilnog rada

Svrha: namjera iskorištavanja

Ropstvo

- Tradicionalni i savremeni oblici ropstva

Prakse slične ropstvu

- Dužničko ropstvo, kmetstvo, servilni oblici braka...

Odstranjivanje ljudskih organa

Drugi oblici

- Prisilno činjenje krivičnih djela, prisilno prosjačenje ...

Evropski sud za ljudska prava o trgovini ljudima

- Trgovina ljudima potpada pod odredbe čl. 4. Evropske konvencije o ljudskim pravima (zabrana ropstva, služenja, prisilnog rada), a iskorištavanje putem rada je jedan aspekt trgovine ljudima *Rantsev protiv Kipra i Rusije, Chowdury i ostali protiv Grčke*
- Predstavlja prijetnju ljudskom dostojanstvu i temeljnim slobodama žrtava
- Sa ljudskim bićima se postupa kao sa robom koja se kupuje i prodaje i prisiljava na rad, često za malu ili nikakvu nadoknadu. . . Podrazumijeva direktan nadzor nad aktivnostima žrtava, čije je kretanje često ograničeno. . . Podrazumijeva upotrebu sile i prijetnji žrtvama koje žive i rade pod lošim uvjetima.... *Rantsev protiv Kipra i Rusije*

Evropski sud za ljudska prava o prisilnom radu

- Potpada pod djelokrug člana 4. Evropske konvencije o ljudskim pravima
- Među faktorima koje je potrebno uzeti u obzir prilikom utvrđivanja postojanja prisilnog rada su vrsta i količina rada. *Van der Musselle protiv Belgije, C.N. i v. protiv Francuske*
- Bilo koji oblik kažnjavanja: fizičko nasilje ili ograničavanje, ali i suptilniji oblici psihološke prirode, kao što su prijetnje da će žrtve biti prijavljene policiji ili službama za imigraciju...*C.N. i v. protiv Francuske, stav 77.*
- Sve okolnosti slučaja moraju se razmotriti u svjetlu ciljeva koji leže u osnovi člana 4. *Graziani-Weiss protiv Austrije, stav 37. 40.*

Evropski sud za ljudska prava o služenju

- Potpada pod djelokrug člana 4. Evropske konvencije o ljudskim pravima
- Obuhvata „osim obaveze izvršavanja određenih usluga za druge... i obavezno kmetstvo u zamjenu za boravak u imovini druge osobe i nemogućnost mijenjanja uvjeta” Siliadin protiv Francuske, stav 123.
- Razlikuje se od prisilnog rada po tome što žrtva smatra da su dati uvjeti vječni i da se situacija vjerovatno neće promijeniti. *C.N and v. protiv Francuske, stav 91.*

Pristanak

- Pristanak žrtve „trgovine ljudima” na namjeravano iskorištavanje nema značaja ni u jednom slučaju kada je upotrijebljeno bilo koje sredstvo. Čl. 3. Protokola UN-a o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima i čl. 4. *Konvencije VE o borbi protiv trgovine ljudima*
- *„kada se radi o djetetu, nikada se nikakav mogući pristanak ne smije smatrati validnim.” Direktiva EU o sprečavanju trgovine ljudima*
- *Izazovi u pogledu identifikacije žrtava i vođenja istrage*

pristanak žrtve:

Nekoliko faktora uzetih u obzir:

- Slovo zakona ili sudska praksa. (Da li je eksplicitno navedeno da pristanak nema značaja?)
- Kako se pristanak može objasniti? Ukupnost okolnosti. (Da li postoji očigledno nasilje, sila, prijetnje, obmana? Da li postoji dužničko ropstvo? Akutna bespomoćnost? Teški radni i životni uvjeti? Nema nadoknade za rad ili je minimalna? Ograničavanje slobode?)
- Faze pristanka. Da li je pristanak povučen? Da li trgovac ljudima koristi inicijalni pristanak žrtve kao suptilan način prinude?

Kako sudovi tretiraju pristanak žrtve: :

Nekoliko faktora uzetih u obzir:

- Pažljivo istraživanje načina na koje je žrtvama oduzeta sloboda. (Da li mogu odbiti da rade? Da li mogu birati životne uvjete?)
- Psihološki mehanizmi (npr. poistovjećivanje sa trgovcem, osjećaj stida, strah, mehanizam preživljavanja).
- Kulturološka vjerovanja i okolnosti. (Da li je u kulturi žrtve da poštuje i sluša svog poslodavca? Da li očekuje da će biti stigmatizirana ako se iskorištavanje otkrije? Da li je vjerovanje prijetnjama ukorjenjeno u kulturološke prakse?)
- Izjava o vrijednostima. Da li pristanak na teške oblike iskorištavanja može biti validan? A na povredu ljudskog dostojanstva?

Koja je vrsta dokaza neophodna da bi se dokazala svrha iskorištavanja? Pristup domaćih sudova

Holandski Vrhovni sud je naveo faktore koji se trebaju uzeti u obzir prilikom ocjene svakog oblika iskorištavanja, uključujući i :

- Prirodu i trajanje rada,
- Ograničenja koja rad nameće osobi,
- I ekonomsku dobit poslodavca.
- “(...) Polazište u ocjeni ovih i drugih relevantnih faktora trebaju biti preovladavaći društveni standardi u Nizozemskoj. Nije neophodno da budu prisutni svi faktori. Na kraju je neophodno odvagati značaj svakog faktora u odnosu na druge; neki će imati veću težinu od drugih u nekim predmetima, dok će drugi faktori imati veću težinu u drugim predmetima.”

Koja vrsta dokaza je neophodna da bi se dokazala svrha iskorištavanja? Pristup domaćih sudova

Sudovi u Belgiji: radni uvjeti koji su u suprotnosti sa ljudskim dostojanstvom

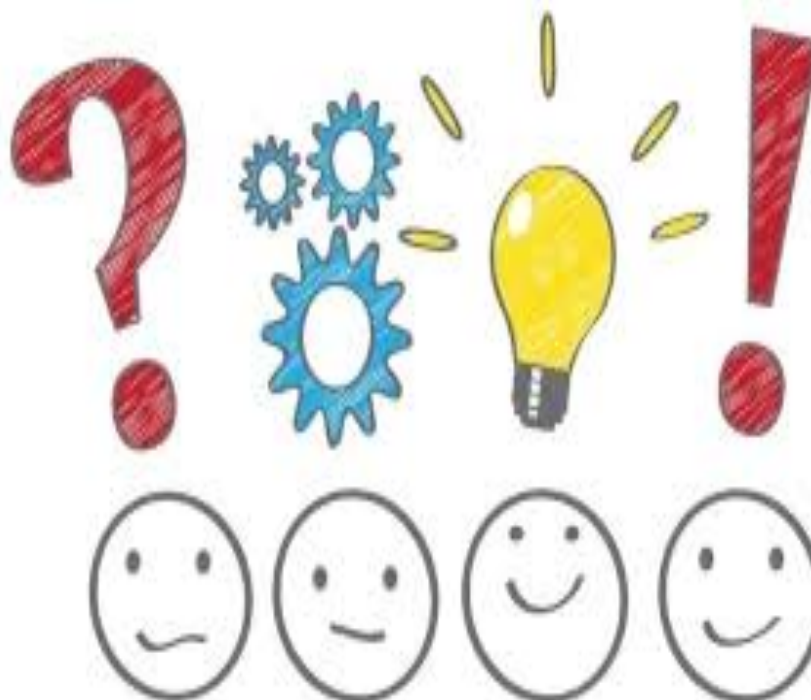
- Predmet po optužnici za trgovinu ljudima u svrhu radnog iskorištavanja u sektoru održavanja čistoće
„Sud je primijetio da je puka činjenica da su radnici radili 15 sati dnevno, sedam dana u sedmici, dovoljna da se optuženi proglaše krivim za trgovinu ljudima”
- Predmet po optužnici za trgovinu ljudima u svrhu radnog iskorištavanja u ugostiteljstvu
„Kineski radnici –koji su nelegalno radili u restoranu - nisu primali platu, nisu znali koliko su trebali primiti i radili su šest dana, ponekad sedam dana, u sedmici.”
- Predmet po optužnici za trgovinu ljudima u svrhu radnog iskorištavanja u kojem je prvostepena presuda odbijena u drugostepenom postupku
„Puko udaljavanje od normi lične sigurnosti i zapošljavanje bez pravno valjane dozvole ne mogu se smatrati povredom ljudskog dostojanstva”.

„Mozaik dokaza”

Trgovina ljudima je kompleksno djelo i zahtijeva postojanje raznih okolnosti. Te okolnosti mogu podrazumijevati dokaze o nasilju, prijetnje, ograničavanje slobode, izolaciju, neisplaćivanje plate, itd. Iako niti jedna takva okolnost nije dovoljna za postojanje djela trgovine ljudima, svaka može doprinijeti njegovom postojanju.”

UNODC Case Digest: Evidential Issues in Trafficking in Persons Cases (Zbornik sudske prakse: Pitanja dokazivanja u predmetima trgovine ljudima), 2017.

Hvala na pažnji!

RADNJE IZVRŠENJA (Šta)

vrbovanje
prijevoz
premještaj
skrivanje
ili primanje
osoba

+

SREDSTVA (Kako)

prijetnja ili
upotreba sile,
prinuda,
otmica,
prevara,
obmana,
zloupotreba
ovlaštenja ili
položaja
bespomoćnost
i, davanje ili
primanje
novca ili druge
koristi radi
dobijanja
pristanka
osobe koja
ima kontrolu
nad drugom
osobom

+

SVRHA (Zašto)

iskorištavanj
e, uključujući
prostituciju
drugih ili
druge oblike
seksualnog
iskorištavanj
a, prisilni rad
ili usluge,
ropstvo ili
prakse slične
ropstvu,
služnje ili
odstranjivanj
e ljudskih
organa.
Drugi oblici
iskorištavanj
a.

=

Trgovina ljudima

ICMPD

International Centre for
Migration Policy Development

This project is funded
by the European Union

Hvala na pažnji!